

Znanstvene revije v elektronskem okolju

Prof. dr. Primož Južnič

***Oddelek za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo,
Filozofska fakulteta***

Znanstvene revije

1. Objavljanje v znanstvenih revijah je eden temeljnih načinov znanstvenega komuniciranja.
2. Znanstvene revije igrajo ključno vlogo v sistemih ocenjevanja znanstvene odličnosti.

Prehod na elektronske oblike

- Spremembe informacijskih virov in oblik pridobivanja informacij na različnih znanstvenih področjih
- Obstaja očiten in zaznaven trend razvoja drugačnega informacijskega vedenja raziskovalcev v zadnjih letih:
 - Glede na to kakšne informacijske vire uporabljajo in kdaj.
 - Različnih oblik informacijskega vedenja.

Bodočnost znanstvenih revij

- Nove možnosti, ki jih nudi Svetovni splet vplivajo tudi na iskanje novih možnosti in oblik objavljjanja rezultatov raziskovalnega dela.
- A zaenkrat nihče ne predlaga oz. ponuja resne alternative znanstvenim revijam.

Gibanje odprt dostop (OA)

Gibanje za odprt dostop (OA) se uveljavlja kot model v katerem lahko prek Svetovnega spleta omogočimo prost dostop do vseh informacijskih virov in informacij v njih.

Trije pomeni

Poleg gibanja je to še način/oblika znanstvenega informiranja in komuniciranja in za knjižnice še posebej pomembno – nov poslovni model.

Knjižnične zbirke in s tem dostop do informacijskih virov v znanosti, namreč danes praviloma nastajajo po enostavnem poslovnem modelu, ki opredeli založnika/posrednika kot prodajalca in knjižnico kot kupca.

Oblike OA

Dva najbolj razvita pristopa OA sta:

Zlata pot, objavljane v revijah, ki so v celoti OA ali posameznih člankov v OA, v revijah, ki drugače niso v OA (**hibridni model**).

Zelena pot, samo-arhiviranje člankov, ki so objavljeni v znanstvenih revijah. Ta je lahko pred (pre-print) ali po (post-print) objavi. Avtorji to lahko storijo le v dogovoru z založniki.

Bodočnost OA

Danes ne moremo predvideti, kateri od obeh pristopov bo prevladal.

Temeljno je vprašanje financiranja, tako raziskovanja, kot raziskovalnih rezultatov.

Spodbuda za OA

- Bistveno je kako se bodo odločili financerji raziskovalne dejavnosti.
- Vse več financerjev zahteva, da morajo biti rezultati raziskav, sofinanciranih z javnimi sredstvi, odprto dostopni.
- Najbolj znana je Evropska komisija z programom Obzorja 2020 (Horizons)
- Omejitve (embargo) naj ne bi bile daljše od 6 do 12 mesecev.

Proces

Nedvomno je OA proces, ki spreminja dosedanje oblike objavljajanja. To ni nujno, da velja oz. bi veljalo le za znanost.

Ima svoje politične, ekonomske, družbene in kulturne posledice in zato ne gre za enostaven in premoznačen proces.

O njej ne razpravljalo samo znotraj znanstvene skupnosti, temveč je pomemben za založnike, knjižnice in ne nazadnje tudi za tiste, ki financirajo znanstveno raziskovanje.

Prednosti OA niso vedno jasne

Več raziskav opozarja na to, da prednosti OA uporabnikom-raziskovalcem niso vedno očitne.

Raziskovalce skrbijo dodatni stroški in obremenitve, zato prednosti odprtega dostopa ne vidijo.

Prednosti za avtorje

Predvsem gre za boljšo in hitrejšo dostopnost do njihovih objav, posamezna objava v OA ima potencialno večjo možnost branja. Seveda na to vplivajo tudi drugi dejavniki (prepoznavnost, kakovost)

Citiranost, torej odmevnost, je potencialno lahko tudi večja. Ta pa je pomembna pri vrednotenju rezultatov raziskovalnega dela.

Seveda moramo uporabljati podatke o citiranju in citiranosti, previdno in smiselno.

- MENE SO CITIRALI
ŽE 12-KRAT!

- POTEM SVA NA
ISTEM. TUDI MENE
SO CITIRALI ENKRAT

Bibliografske zbirke

- **Večina bibliografskih zbirk je namenjena predvsem usmerjenemu iskanju informacij za določena vsebinska področja. Za njih je značilna sistematična vsebinska obdelava gradiva, zapisi pa so opremljeni s številnimi predmetnimi oznakami, normiranimi prek specializiranih geslovnikov (tezavrov).**

Indeksi citiranje

- Dve bazi oz. dva informacijska sistema, Web of Science (WoS) in Scopus omogočata tudi vrednotenje objav po načelu odmevnosti. Praviloma to odmevnost merimo s citiranjem. Oba sta komercialna sistema, torej plačljiva.**
- Uveljavlja se tudi tretji, Google Scholar, ki pa je brezplačen za uporabo.**

Do leta 2004 je bil WoS edini informacijski vir za kvantitativno ocenjevanje znanstvenih objav po načelu vrednotenja citatov in rangiranja revij po načelu dejavnika vpliva revij (Impact Factor).

Leta 2004 se je pojavila nov informacijski vir, temelječ na podobnih načelih in sicer Scopus.

Prav tako je v letu 2004 nastala poskusna verzija sistema brezplačnega spletno dostopnega iskalnika Google Scholar.

Zanimiva in pomembna pobuda

- DOAJ je online seznam, ki indeksira in omogoča dostop do visoko kvalitetnih, odprto dostopnih in recenziranih revij

